

Бр. 1.

У Сомбору 1. (13.) Јануара 1893.

Год. IV.

ДОМАЋИ ЛИСТ.

Цена је листу :
на целу годину 2 фор.
на по године 1 фор.

Излази сваког 1. и 16. дана у месецу.

УРЕДНИК, ВЛАСНИК И ИЗДАВАЛАЦ:
СТЕВАН КОЊОВИЋ, учитељ.

За Србију :
на целу годину 5 дин.
на по године 3 дин.

Аврам Максимовић.
Српски књижевник и пчелар.

АВРАМ МАКСИМОВИЋ.

ПРИЛОГ ЖИВОТОПИСУ И КЊИЖЕВНОМ РАДУ ЊЕГОВОМ.

Написао: **В. Јин Викар.**

У историји српске књижевности у реду првих трудбеника и раденика на просветном пољу српскога народа, сјајно место заузима и име Аврама Максимовића, овога славнога и првога књижевника у пчеларској књижевности.

О животу и раду овога вреднога и за оно време највећег српскога економа врло се мало говорило, а знам да их много има, који о њему ништа ни чули нису. Чекао сам да се нађе позванија личност и у тој струци вештије перо и рука, која би на видик изнела главне црте и податке из живота и рада овога вреднога српскога родољуба, но пошто се ни од његова рода нико други не нађе, да новијим податцима допуни све оно, што се до сада о њему писало, усудио сам се — у колико ми то моја снага допушта — да опишем живот и рад покојнога Аврама Максимовића онако, како сам то из поузданих извора чуо и из његових заосталих рукописа разумети могао.

Главније податке и црте из живота овога савеснога православнога свештеника дознао сам од његове унукe Јелене Максимовић, која још и сада живи на салашу свога покојнога деде и коју сам ја једнога лета лично потражио и замолио, да ми исприча све што зна из живота њенога покојнога деде, што ми је она драговољно и учинила. По том причању и његовим заосталим рукописима, по неким старим писмима и још другим доле наведеним изворима ово је све, што сам покупио као прилог и допуну животопису и књижевном раду његовом.

Аврам Максимовић се родио у Сомбору 1772. године 9-ог септембера у простој и сиромашној кући својих родитеља, који су по занату били опанчари. Оцу му је било име Дамјан, а матери Јелена; осим Аврама имали су још једнога сина Јефту, који после прими од оца занат, а Аврам је учио школе. Када се после неких свршених богословских наука вратио из Ср. Карловаца кући, оде у Сечуј и ту се ожени; тада му је било 17

година, а узео је девојку од 28 година; са њоме је имао петоро деце, два сина и три кћери; кћери је разудао а синове даде на школе, од којих старији Урош као правник умре још од 18 година, а млађи Гавра сврши богословију и постане учитељем у Сомбору. Године 1790. оде Аврам у Нови Сад и ту се зајакони и исте године постане учитељ у Сивцу, а после четири године дана парохом леђенским. 1803. године буде позван у Сомбор, где је као парох св. Ђурђевскога храма а после и као катихета српске препарандије све до своје смрти 1845. године 13. јула живео и савесно радио служећи своје српскоме народу као примеран свештеник и неуморни раденик на практичном и теоретичном пољу српске земљорадње и пчеларске књижевности.

Аврам Максимовић је био озбиљне нарави и у кругу своје породице строг старешина, но ипак ванредно добар родитељ, па и ако су га се с тога сви млађи бојали, ипак су га зато јако волели и поштовали. У послу и раду је био недостижан, особито пак што се тиче економије. Као парох леђенски научио се он на Ковачевом спахилуку вртарству и са особитом је пажњом пратио сваки рад на томе добру. Како је пак био чуваран, заштеди он ту нешто мало новаца, па када после постаде он парохом сомборским, купи ту 8—14 јутара земље и сазида себи салаш онако по своје плану, који засади самим воћњама, дудовима, липама и оним корисним дрвима, која су њему за његов рад највише требала. Отуда се разлегала зукa вредних пчелица, које је он надгледао и хранио и ма да је у вароши становао, ипак није пропустио ни једнога дана, а да није одма после јутрења одпешачио на свој салаш, да обиђе своје кошнице, где је уједно и своје званичне послове отправљао, писао и читао. Више пута је са читавом руљом раденика, који му нису могли бир да плате, изашао на салаш да одраде оно, што му дугују и ту би свакоме знао наћи посла; ал' онако му и јесте било на

салашу све у реду, лепо и чисто, као да је насликано. Овај је салаш био од врло благодатнога утицаја на сву ону околину и свако је могао на њему што кориснога видети и научити; тако је он од осталог још оне житеље у околини његова салаша научио правити неко вештачко ђубре, а обучавао их је и другом практичном раду у свима грамама економије.

Како је покојни Аврам Максимовић впрредно вредан и даровит био, види се најбоље из тога, што је сам својим сопственим трудом научио немачки и француски, што му је особито користило при учењу разних дела из економије и свиларства. У његовој радионици је он имао још и лепу библиотеку, која је пуна била самим научним и по највише немачким делима. Ова је библиотека још и сада у животу а својина је његове унукe, коју ми је она показала и допустила, да је прегледам и тако једино имам томе да захвалим, што сам неке податке из његовог књижевнога рада пронаћи могао.

Аврам Максимовић је још и као наставник на сомборској учитељској школи стекао

себи лепих заслуга. Ево шта о њему вели наш уважени старина педагог Н. Ђ. Вукићевић (види говор Н. Ђ. Вукићевића приликом свечане прославе 75-годишњице срп. учитељске школе у Сомбору; *Летопис Матице Српске*. Књига 152): „У ово најнезгодније време по српски педагогијум, сачувао је од коначне пропасти овај просветни завод други катихета његов Аврам Максимовић, заслужни парох сомборски, који је као једини професор са два привремена заменика Мојсијем Игњатовићем, учитељем реалне школе новосадске, и Гавром Максимовићем, учитељем сомборским, придржао у животу учитељску школу и наставу у њој док нису наступили за њу бољи дани“. — Да, њему је на души лежао овај просветни завод, и свом својом снагом је радио на томе, да га сачува од коначне пропасти. Како у оно доба није било још тако много штампаних српских књига, то је и он као и остали наставници морао сам писати и превађати са страних језика за учитељски завод потребне штудије, које је онда својим ученицима предавао.

(Свршиће се.)

Воћарство.

Воћка у облику пирамиде.

(или купе — купаста воћка.)

Прошле године, почев од 1. броја па све до 22. износимо у виду низа више чланака о начину резања воћака и то поглавито „о високој или полувисокој воћи са округлом круном; а уз то напослетку и нека општа правила и упутства за сва резања у опште. Ове нам године пак остаје, да овај рад наставимо у истом правцу и то поглавито о резању и произвађању других крунских облика, који се данас у помлошком свету јако негују и препоручују, по чему нам у првом реду долази да се изближе упознамо са обликом *пирамиде* и како се она из године у годину код већине воћака производи.

Облик овај састоји се у томе, да воћка са својим стаблом и круном укупно буде

однегована у облику *пирамиде* или тако зване *купе*.

Крушка.

За пирамиду, боље је кад пресађујемо из расадника такову младницу, којој у расаднику није положена основа за овај облик; особито то важи за оне људе који знају како тај облик треба да произведу и хоће сами да га од почетка произвађају. За тај је посао најбољи једногодишњи каламак, који изгледа као пригнута 2. слика. Са таквом сађеницом стручњаци су у много већем добиту, него кад пресаде ма и старију а рђаво јој је основ положен.

Резање прве године.

Слика 2. приказује нам окулант (каламак произведен очењем) од једне године старости. Такових окуланата није тешко добити само, ако је земљиште у расаднику повољно

а младице које се на њему налазе здраве, даље, ако је дивјачад каламљена прошле године очењем и то на спаваће око доле, при врату дивјаке. Такови окуланат, друге године по каламљењу можеа и треба врлобујно да израсте; већина такових каламака истерају снажну

стабљику у висину по $1\frac{1}{3}$ м. Такав је каламак врло згодан за пресађивање и за произвађање пирамидалног облика.

На овој снажној и једрој стабљичици споменутог каламка, доње су очи још доста неразвијене; напротив средње и горње су врло добро, управо потпуно развијене. У колико су доње очи видљивије, и развијеније у толико на вишем месту над оченим местом (а) стабљичицу можемо скратити — орезати; а на против у колико су доње очи неразвијеније у толико ниже дотичну стабљичицу ваља скратити, да би сок што више ове још доста неразвијеније очи оснажио, развио па их и све кренуо.

Но ма који случај био, тек скратити стабљичицу не смемо јако над полутинном њене висине. У колико је стабљичица слабија и виткија у толико ваља ниже стабљичицу скратити, јер ће се у толико доње очи, које су нам врло нужне за развијање споредног грања, боље се развити и напредовати. А баш особиту пажњу и бригу ваља поклањати на доње споредно грање, јер оно ће да служи као основа целој пирамиди.

Поново морамо да напоменемо па и да нагласимо да хранљиви сок што се из земље диже, са врло великом лакоћом обавља он ту своју функцију и тежи што више горе — врху, па према томе и боље храни горње очи, услед чега су и потпуније и развијеније. И кад те очи потеряју, снажније ће и потерати ове на врху и испод њих које се у близини налазе, него оне које су на доњем

делу стабљичице. Сад, кад то зиммо, онда нам је појмљиво зашто за овај облик морамо стабљичицу што више на доњем делу скратити, а не примицати се врху. Но осим тога што у главном напоменуемо о месту скраћивања стабљичице, још морамо имати обзира и према положају развитка баш оног ока, које ће после скраћивања стабљичице крајње да остане. То око мора лежати с противне оне стране, на којој је доле ова младица накаламљена (b) како би онај летораст који буде потекао из њега, држао целу ову воћкицу, односно ову средњу грану — вођицу, у усправном правцу; дакле да се налази са оне стране са које смо дивји део са младице (d) оцекли. Напротив не урадимо ли тако, него силом хоћемо да оставимо око са оне стране, (c) са које је и прошле године окулант потеряо, то ћемо ту средњу грану вођицу одбити на једну страну и добити целу пирамиду нагнуту на једну страну — криву. Осим што би овај неправилни облик за око био врло неугодан, био би и по само развијање целог дрвета врло незгодан, јер у неправилно развијеном дрвету не може ни сок једнако да се дели и по томе до неких делова више сока доспе, према чему се и боље развију, а до неких мање долази, због чега у растењу и напредовању заостају, па према свему томе ко највише страда — непосредно воћка а посредно ми.

На наведеној слици доње су очи врло лепо развијене, но у многим случајевима доњих неколико су очију баш неразвијене и тако се мале, да се једва по месту даду и мриметити. Према важности њихова положаја, ми морамо вештачким путем ове очи оснажити и покренути и то у тој мери, да са једнаком брзином и бујношћу терају, као и оне очи што су горе над њима — ближе врху. То ћемо пак постићи кад пред сваким таковим оком учинимо зарез, да оно боље може да расте („Д. Л. Ш. стр. 228. а. b. c. d.) У колико су ове очи мање и неразвијеније у толико се овај зарез над оком мора дубље у стабљичицу урезати.

Те године, кад смо ову стабљичицу скратили, морају све очи од горе па до доле

Слика 2.

потерати и целу стабљичицу леторастима и листом заодети. Сваки ће летораст од прилике за 18—25 см. бити удаљен један од другог. И особиту пажњу морамо на све обратити, да се ни један не затре, јер би тиме прво правилност пирамиде пореметали а друго несарамерно би споредно грање било поређано, те тиме би се и сок несарамерно делио; а на послетку ни светлост ни топлота сунчана, не би једнако дејствовала на све делове ове започете пирамиде. Најдоње гранчице, треба да су за 25 см. високо од земље, да би се касније, кад буде грање још нешто одскочило, могло радити испод њих и земља обделавати.

Особито се на то мора пазити, да ако би из појединих очију, односно где на једном месту има по два и више очију, те све крену, да се не допусти да сви такви летораста са једнога места израсту, него треба најздравији и најједрији оставити а остале ноктом затрти.

Кад крену све очи, па примети ли се да горње јако тера и она 2—3 испод њега тако, да ако би тако и надаље остало, да би јако у растењу одмакло од осталих доњих и шта више овим доњима управо припречавали снажење и напредовање, онда морамо ми сами

на пут стати овим горњим леторастима, да не јуре и несарамерно не одмичу од доњих, а то ћемо тим начином постићи, кад врхове ових горњих снажних летораста будемо закинули — уштигнули и то онда, кад буду достигли дужину од 6—7 см. Они ће за неко време у своме растењу заостати а доњи ће се међутим снажити и боље потерати, те ће се у извесном времену и јачином и дужином својом изједначити. Но пре него што би горње ове снажне леторасте и уштигнули, морамо јако да пазимо на онај највиши, на ону будућу вођицу, којом ћемо на годину продужити пирамиду у висину — да ли се она лепо и правилно развила, и хоће ли моћи одређени јој задатак, на годину у потпуној мери извршити, и кад смо о свему томе уверени, тада и њу можемо уштигнути иначе је на миру оставити. Ако је ма којим узроком заостала у растењу, и види се да не ће моћи оно извршити, што се очекује од ње, оно за тај посао морамо однеговати други који под њим летораст, који по изгледу осигурава, да ће правилно моћи пирамиду у вис продужити.

(Наставиће се.)

ПИСМА ИЗ АПИСТОТИКЕ.

I.

Поштовани уреднице!

Ви зацело мислите да сам ја на вас заборавио. Верујте немам времена, иначе бих се ја вас чешће сећао, јер ја поштујем ваш рад, ма да је било гласова о вашем листу свакојаким. Ваш је положај врло тежак. Радника немате, па наравно да се онда не може Бог зна шта створити. Ми треба да смо задовољни и оним, што нам сад дајете у својем листу. Ваља само да не малакшете, док не наступе боља времена, док се не овестимо, док не дођемо к себи да нам је само спас у раду, у материјалном благостању. Ми смо се овде скоро истрошили дижући своју политичку свест и борећи се за црквену автономију а не бринући се ни мало за економску свест своју. Али ми смо са свим заборавили да политичка свест не вреди ништа без еко-

номске свеста. Без материјалнога благостања не ће нам помоћи ништа црквена автономија па макар да нам може испасти за руком, да је уредимо сасвим по својој вољи. Ми имамо политичких листова и ти сви листови живе, и то је знак да имамо политичке свести. Али шта нам помаже та политичка свест, кад се нисмо кадри борити, кад смо ипак поред тако развијене политичке свести са свију позиција сузбијени и побијени. Нови Сад то је средокраћа, — центар наше политичке свести. Одатле избијају зраци на све стране. Ту нам је цвет интелигенције наше, ту су главне наше политичке новине, ту су нам вође радикала и либерала, ту нам је „Матица Српска“, ту нам је позориште српско, па ко тај град заступа на државном сабору угарском? Ми знамо сви ко, а уједно видимо да поред све политичке своје свести нисмо способни за

борбу, свугде смо побијени. Може ко мислити како хоће, и могу ме зато осуђивати што овако пишем, али ја држим, да се ми зато нисмо кадри борити, да смо за то свугде сузбијени, што нисмо економско слободни, што немамо економске свести. Без материјалнога благостања, без економске свести не може бити ни праве политичке свести, од које бисмо могли имати успеха. Нашем народу ваља показати да на материјалном благостању почива сваки напредак. На првом месту и свом снагом требамо ми да свој народ повучемо на економско поље. То треба да нам је прва брига и сву своју пажњу треба да обратимо на то. Будемо ли пак још оклевали и не будемо ли народу рад омилили, који треба да нам је највеће уживање, јер се у њему огледа прави живот, онда нам не ће помоћи ни политичка ни економска свест, и ми ћемо поред све политичке свести постати туђе слуге. Зато поштовани уреднице! немојте мислити да и ја спадам у оно коло људи, који ваш рад мало уважавају. Боже сахрани! Ја ваш рад ценим и вашу добру вољу и чудим се како досад нисте малаксали. Знамо ми добро да би се могло и боље радити, али за такав рад ниште се и више снага што засад ви немате. Зато ја мислим да би вам рад био успешнији и куд и камо од веће користи за народ кад бисте ви гледали да у околици својој оснујете економско друштво, којему би била задаћа да све гране економске на темељу рационалном негује и тим народ у економији подиже. Кад бисте такво друштво могли подићи, онда би и своје листу стекли више раденика и ваш би лист тек онда имао праве и сталне вредности. Ја бих то од свега срца желео. Сад ми пак допустите да неколико речи напишем за ваше читаоце из пчеларства. Шта је главно на што има назити пчелар, ако хоће да дође до што веће користи? Прво и прво стоји до рада пчеларева какве ће имати користи и хоће ли имати користи. Ако пчелар не буде ништа радио кад се треба радити него буде стајао скрштених руку, као што раде пчелари што пчеларе са плетарама, онда наравно да не ће бити много користи особито кад удари неродна го-

дина. Али пчелар умни, који с планом ради, не стоји скрштених руку него ће пре него што ће наступити главна паша у његову крају, прегледати све своје ђерзонке. Да богме да му не ће све ђерзонке бити и по снази једнаке. Ма како да их је добро узимљо, ипак ће бити међу њима, које ће изаћи из зиме слабе. На те ђерзонке мора назити, мора гледати да их оснажи и окрепи, да их изједначи са најјачим ђерзонкама пре него што наступи главна паша. Само од јаких кошница имаће пчелар користи. Слабице не вреде ништа. Од њих пчелар нема никакве користи и штета је што пчелар троши време око њих, и сваки труд који полаже око њих узалудан је. Рецију од слабица нема и не може бити никакве користи наравно ако главна паша пада у рано лето и у лето. Зато пчелар мора добро познавати флору своје околице. Да има пчелар користи од својих пчела, мора добро познавати биље своје околине и по томе онда удесити свој рад. Друкчије ће радити око својих пчела пчелар, којему паша пада у лето, а друкчије ће онет радити онај пчелар, којему пада паша у јесен. Докле пчелар, којему пада паша у лето, мора гледати да своје кошнице до лета ојача, да слабице оснажи да своје ђерзонке по снази изједначи, да може од њих користи имати кад у лето главна паша удари, дотле пчелар, којему паша главна пада у јесен, не мора, ако не ће, снажити својих слабица, јер оне ће се и саме до јесенске главне паше оснажити. Премда и пчелар, који има само јесенску пашу, боље ће урадити, ако своје слабице одмах ојача и изједначи, јер ће тако моћи од ојачаних кошница и до главне паше нешто меда добити, што не би могао добити, ако пусти да се слабице саме ојачавају. Кад пак наступи главна паша, онда требају све кошнице да су јаке како би могле пашу потпуно исцрпети. Многи се пчелар уверио како су му у мршавим годинама ипак некоје кошнице сабрале прилично меда а некоје ништа. Откуда дакле да гдекоје кошнице и у мршавим годинама саберу меда не само себи за зимовање него и пчелар добије приличну количину меда од њих? Отуда што су те кошнице добро про-

зимиле, што имају плодну младу матицу, која је и брзо друштво умножила, а јако друштво кадро је и у најмршавијој години нешто урадити т. ј. не само себи сабрати меда за зимовање, него и пчелару нешто оставити. Па зашто не бисмо ми могли овоме подражавати; зашто не би нам ово могло служити за пример. Кад сами видимо да у мршавим годинама једне кошнице од глади умиру а неке ипак саберу толико меда, да нешто и пчелару остане, и кад знамо узрок зашто су ове кошнице у мршавај години сабрале меда а ове онет несу ништа, зашто онда не бисмо ми из овога примера науку за себе извукли и чинили оно, што нас сама природа учи, зашто не бисмо оне слабице, којима су прилике биле неповољне, те несу могле ојачати, ми сами ојачали пре него што наступи главна паша и тиме сигурно свој приход увеличали. Та то се може чинити с ђерзонкама и у томе баш и лежи рационално пчеларење. Још у рано пролеће је после ревизије прибележио пчелар своје најбоље кошнице. Тим кошницама не ће никад додавати оквира са почецима него ће увек додавати им целе оквире са празним пчелињим саћем како би матица што више нанела јаја те како би се што пре и што већма друштво умножило. Оквире с празним пчелињим саћем метаће увек између оквира с леглом. Јака овака ђерзонка, којој будемо додали празна саћа, брзо ће тако ојачати друштвом да ће показивати знаке за ројење. Али кошница, од које хоћемо меда да добијемо, не сме се ројити, зато ћемо од такве кошнице моћи сад водити оквире с поклопљеним леглом и додавати слабицама, да их тим оснажимо, како бисмо и од њих имали користи кад наступи главна паша. Шта више ако је таква кошница сувише јака, да јој не можемо препречити ројења, можемо јој извадити све оквире с леглом и с медом и додати јој саме оквире с празним саћем и кад удари главна паша, онда ће напунити оквире с медом, да ће бити доста и за пчелара а уједно је дала већ и материјал у оквирима с леглом

за ојачање многим слабицама. Овим начином појачаће пчелар своје слабице и удесиће их тако да ће од њих до главне паше имати користи. Ако би пак оставио слабице саме себи, не би од њих имао никакве користи. Највише да би за време главне паше ојачале, али добитка од њих не би имао никаквога. Зато ко рационално ради око својих пчела, не може друкчије радити него тако. У рано пролеће ће неколико најјачих кошница на горњи начин ојачати, па ће онда из њих оквирима с леглом све своје слабице ојачати, да му све кошнице једнаке буду по снази и да од свију може имати добити и користи. Да пчелар дође до користи прво ваља пре главне паше овако да поступа са својим кошницама. Друго треба да му је добро позната флора његове околице, јер само тако моћи ће удесити свој рад око пчела, који ће бити користан. Треће ако хоће пчелар с коришћу да пчелари, мораће се држати оне старих наших пчелара изреке: на осовини је мед т. ј. ако у његовој околици нема паше, а у најближем суседном крају цури мед из чашица цветних, онда ваља своје кошнице да носи онамо где има паше. Сав ће му се труд и трошак стотруко наплатити само ако за времена буде знао своје кошнице пренашати. На послетку треба да пази при умножавању својих пчела на избор. И до тога много и много стоји какав ће напредак бити на његову пчелињаку. Треба дакле да пази на оне кошнице, које су му најјаче и највредније, па од тих кошница треба да запаћа матице и те матице треба да додаје другим кошницама, које се не одликују особитом вредноћом и размножавањем. Овим ће начином створити себи на својем пчелињаку вреднију и дурашнију расу, од које ће имати куд и камо веће користи него кад пусти да ствар тече својим редовним путем. На све ово ваља пчелар да пази и овога да се држи, ако мисли што више користи од својих пчела да сабере. Жели вам свако добро ваш

Јован Живановић.

СВЕ О ПШЕНИЦИ.*)

Написао Фр. Х. Сремац.

I.

Повест о пшеници.

Повесница света пружа нам лепу поуку на који начин је човек почео владати природом, она нам показује цео његов развитак од најстаријих времена све до данас. Повесница казује нам како је човек у прво доба бавио се ловом, те скоро само од лова живео. Да угоди својим животним потребама од лова живећи, селио се с места на место, те је тако у недостатку лова, временом почео се бавити са стоком или боље рећи са лова бацио се на гајење стоке, што га је у неку руку везало за једно место. Ово место било је тим сталније, када је човек учинио први покушај културно биље неговати и животне потребе своје не више ловом, већ култивованим биљем и стоком задовољавати. То јест човек је постао племенитији, културнији, јер је био везан за једно место, те је морао себи градити кућишта и поља обрађивати, па на истом месту чекати да му посејана биљка плода донесе. Човек дакле почео је орати и сејати, почео је стоку гајити, почео је бити културан.

Почетак културе налазимо још у најстарије доба а као најстарије културне биљке налазимо саме житарице. Још најстарији народи познавали су праву благодат житарица, знали су ју оценити, јер су уверени били, да гајењем житарица обезбедили су свој опстанак, напредак и благостање. Скоро сви стари народи говоре у својој повести и причама, како су их богови њихови поучавали у пољоделству, чега ради су их славили као своје добротворитеље, да су им на жртвеницима земне плодове приносили као највеће своје благо. Тако је Деметер сестра Дивова, грчка богиња пољоделства учила народ пољоделству, пак у чију је кућу она ступила, ту је она благосиљала и даривала житом. Она је у Елеусину учила владаре Триптолема,

Диоклеа, Еумолпа и Келеа како да ју славе и жртве приносе. У Елеусину на пољу Рарион званом кажу, да је прво жито сејано, пак да се је то поље сваке године свечаним начином орало. Одатле се је орање и обрађивање земље ширило по целој грчкој земљи. Деметер заповедила је Триптолему, да путује по земљи својој, те да по њеном напутку учи народ како треба да оре, сеје и жање, што је овај (по причама) и чинио. И Римљани и други народи имали су сличних богова.

Из повести и прича дознајемо, да је гајење житарица тако старо, да се човек ни не сећа, када је исто почело. По св. писму Бог је створио жито при стварању света. Већ у првој књизи Мојсијевој I. 12. (о стварању света) читамо: „И пусти земља из себе траву, биље што носи семе по својим врстама...“, које биље мора да је била житарица дакле и пшеница. О томе нема сумње, јер читајући даље књиге Мојсијеве налазимо на многим местима реч о „пшеници“ и пр. књига прва XLI. 47. (Јосиф у Мисру — седам гладних година): „И стаде Јосиф купити за тијех седам година свакога жита што бјеше по земљи мисрекој и сносити жито у градове; у сваки град оношаше жито с њива, које бјеху око њега“. — Књига друга IX. 31. 32. (Мојсије пред Фараоном): „И пропаде лан и јечам, јер јечам беше класао а лан се главично. А пшеница и крушник не пропаде, јер бјеше позно жито“. Итд. итд.

Код нас у Европи од свију домаћих биљака најбоља је и прво место у пољоделству заузима житарица а наиме наша пшеница, коју такођер житом називају. Гајењем житарица у Европи дало је повода и културном препорођају, пошто је човек за житарицом почео и друге културне биљке донашати те исте гајити за разне сврхе. Са гајењем житарица развило се млинарство на врхунац данашњих парних уметних млинова.

*) Са радошћу напомињемо, да нам је наш врли сарадник г. Фр. Х. Сремац обећао да ће у више поглавља изнети све о пшеници, од чега смо већ примили три, од кога дак овим бројем и чињемо одељак по одељак да износимо, у нади, да ће ова заиста интересантна расправа занимати наше читаоце а и користити им. — Ур.

Као све културне биљке тако је и житарица, дакле и наша пшеница досељена односно пренешена из Азије из њене колевке, из Месопотомије. Сеобом народа селиле се и биљке и то са југа према северу или боље рећи за сунцем од истока прама западу. Грчка и Италија почела је те богате дарове донашати преко Средиземнога мора у своје крајеве а одатле почеше се насељавати по целој Европи.

У Грчкој и Италији у колевци нашег душевнога и културнога препорођаја станаху њени први становници по пећинама и по језерима на ступовима саграђенима кућиштима (Pfahlbauten), ранили су се ловом дивљих звераци а касније и од стада свога. Одела су правили од животињских кожа а оружје од костију, рогова и камена. Прастановници ови били су непрестано узнемиравани и прама југу потискивани од народа, који су са севера у великим чопорима долазили. Говори се да је овај нови са севера досељени народ морао већ познавати некоје житарице, јер се је бавио са пољоделством. А доста је могуће, јер се зна да сва видоевропска племена, која су пореклом са азијатске височине, имају сличне називе за сијање, плуг и ораницу. У Грчкој и Италији пољоделство није код првих досељеника могло тако цвати, јер како рекох налазили су се у непрестаној селидби, те су истом онда могли помишљати на гајење житарица, када су на неком месту дуже времена могли мировати.

Пастирски народ у Грчкој и Италији,

није се више селио већ остао је у својој земљи, те се бавио пољоделством, као што се још дан данас највећи део народа њиова са земљоделством бави. Земља је била особито плодна, што је управо узроком да су прастари Грци и Римљани постали прави пољоделци. Из првине гајили су само летње усеве а касније су сејали и зимске а најмилија им беше пшеница и јечам.

Шесторедацијечам из камене добе сасвим је налик оному, што га налазимо на сребрном новцу из јужне Италије из петог столећа пре Христа. Исто тако особито лепа је пшеница из најстарије добе, која је нађена по пећинама, старим зградама на језерима и у гробницама, те је врло налик египатској пшеници. Стари народи имађаху обичај, да су своје хамбарове понајвише у земљи скривали пред непријатељем и пред ваздушним променама; ти хамбарови слични су данашњему силу, које још данас виђамо по Угарској, Пољској, Русији, Италији и Шпанији. Сеобом народа, дугим ратовањем и земљотресом речени хамбарови су законани, те временом су ископавањем старина или случајно пронађени.

Према напред реченоме нема сумње, да је наша пшеница још у предисторично доба позната била, да је тако стара као што је и свет стар, она је била одвајкада главна храна човеку, дакле увек од највеће користи целога човечанству. Тога ради је и потребно човеку ту најглавнију његову живитељку и поближе упознати а о томе ево реч у следећем.

(Наставиће се.)

Виноградарство.

Каламљење издржљивих лоза.

— По барону Бабо-у —

Љубомир Стјепановић.

Не постоји ваљда више сумња, да је најсигурније сретство за одржавање винограда против филоксере каламљење издржљивих подлога амерканске винове лозе. Но ипак имаде још и дан данас тврдоумника, који давајући предност сумпороугљику врло мало

обрађају пажњу на каламљење. И Угарско министарство привреде издало је наредбу и напук о убризгивању сумпороугљика, који је сведен на 15 правила (Д. Л. П. 22.), на се не можемо ни чудити како се је ово сретство брзо расширило. Први њемачки енолог

Бабо сматра ово сретство непрактичним у више случајева, те тврди, да ни крај трошка од 300 фор. на један хектар винограда — није могуће постићи богат род, као што то код каламљења.

Противници каламљења веле, да на-каламљена лоза не може дуго трајати, али ми имадемо већ винограда, који су прије 10, 15 а и 20 година окаламљени, па их видимо у потпуном развиту и напредовању, те сад питамо: колико ћемо још чекати? Хоћемо ли још захтјевати 50-годишње искуство, па да онда тек употријебимо ово безбојазно спасавајуће сретство!? Хоћемо ли пустити, да нам за то вријеме наши виногради пропадну, док се једном латимо 20-годишњим искуством доказаног доброг сретства? Сад постоји питање: хоћемо ли још гајити винограде или ћемо пустити, да нам пропадну, па да нас потомци наши до вијека проклињу? У првом случају преостаје нам једно једино сигурно сретство, а то је каламљење издржљивих подлога.

Но ипак можемо с весељем речи, да се је у посљедње вријеме прилично почело каламљење ширити; а крај тога видимо неколико како њемачких тако и наших привредних писаца, који народу дадоше добре приручнике при овом послу.

До сада је пронађено врло много метода каламљења, код којих је развита калам — лозе изван сваке опасности или сумње; те је велика разлика, да ли је така једна метода тако сигурна и лака, да би ју сваки винодјелац лако произвести могао, или пак служи само за лепоту. Само у првом случају сигуран је опстанак винограда.

Овђе пак навести ћу само оне методе, које без помукe може сваки винодјелац с успјехом произвести, а од некојих ћу само рђаве стране споменути. Алат за резање винове лозе разумије се, да мора бити приправљен („Д. Л.“ II. 297).

Које су најбоље издржљиве подлоге?

Под издржљивом подлогом разумијевамо такове врете лозе, на чијем коријену уш (*Phylloxera vastatrix*) никако или врло кукавно

живи, те се услед тога у врло малој количини размножава, а тим коријену дотичне лозе никако не шкоди. Узрок томе лежи или у чврстоћи коријенове коре, коју не може уш својим танким и slabим сисалом пробити, или пак у самом соку, који је код ових лоза друкчији него код наших домаћих. Но имаде и наших домаћих лоза, које могу до некле одолети нападају трене уши, али ипак раније или касније подлегну, (плови португизац;) сигурно се зна, да ни једна врст европских лоза нема потпуне особине америкаанске лозе. — Трена уш иде највише на оне врете америкаанске лозе, које врло мало вина дају, па би већ и с тога разлога предлог каламити винову лозу — оправдан био. Мало кад иде уш на плодноне врете, и то баш на оне које им за подлоге употријебљујемо.

При избору лоза за подлогу ваља само издржљиве врете одабирати, а остале оставити. До сада се је као најбоља показала *рипарија*. Она успијева у различитом земљишту и положају, а расте боље него и једна друга врст.

Од *рипарије* разликујемо још неке друге подврете, а те су: *Glorie de Montpellier*, *Purdalis*, *Paillet* или *Perrier*. Нијбоље је одабирати велико — листне врете рипарије.

Но није тим речено, да се не би могле и мало — листне врете употријебити — ове се могу употријебити, али су лошије него ли оне.

За њима долази на ред *V. solonis*, која се такођер често употријебљава; но ја је не могу као врло добру препоручити, пошто послје осам година иза каламљења пуно слабији род доноси од рипарије.

Тakoђер и врст *Vitis aestivalis* познату под именом *Vialla* не могу особито препоручити, пошто је мање издржљива него ли горње, те имаде још и ту злу страну што јој иза летње кише лист пожути, а ово жутило прелази кашње и у саму лозу, те временом све више и више слаби.

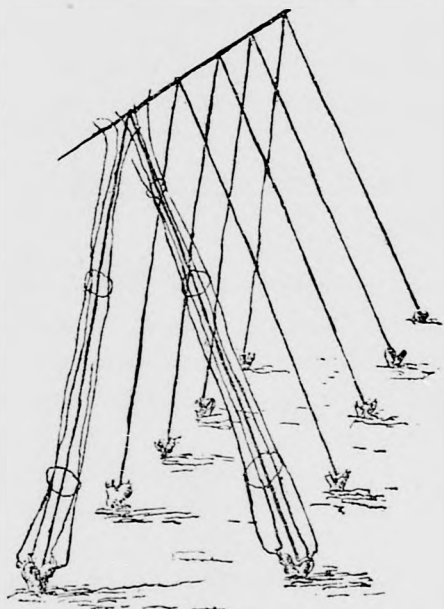
Ковачно би још препоручили врст *Jork Madeira*, која је особито добра за непосредно произвађање вина.

2. Гајење резница.

У једном одјелку винограда гђе је земља добра, положај сунчан и раван, а и вегетација јака, гаји се ршарија. Овђе треба једино тежити за добрим и здравим резницама, а о каковом плоду и добитку за сада не водити рачуна.

Лозе се у међусобном размаку од 1.5 м. у виду квадрата посада и за извјестно вријеме може се добити преко 20 резница од једног чокота; дочим ако су у размаку од 1 м. тада се добију само по двије. На сваком чокоту добије се око десет ластара.

Да добијемо 20, а и више резница нужно је, како је већ речено лозе у међусобном размаку од 1.5 м. у виду квадрата посадити. Одмах иза садње метну се тачке (притке, мотке) односно трокутни лагуми, који се у том састоји, да се на први и шести ред ставе дрвене тачке, које су горе чврето спојене, а

Слика 3.

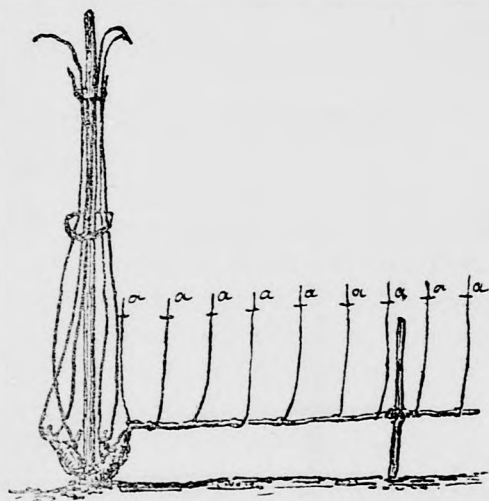
између њих иде по врху у висини од 6—7 м. затегнута жица. Преко ове се опет превијају друге жице, које спајају један ред са другим. Но овђе се може мало друкчијим али јефтинијим начивом, а тај је, да се на први и шести ред косо уз будуће резнице усаде обични виноградски конци, а преко ових мотка. Сад се тек један ред са другим помоћу жице спаја (сл. 3.)

Разнице, које се одсијеку са једног по-дуљег ластара нијесу све једнаке, него дољне дају увијек јаче једногодишње лозе, дочим горње слабије; но и ова разлика већ друге године изчезне. И дољње и горње резнице могу се смјешане употребљавати, или пак оне прве остављати за продају.

У Француској одгајају лозу у посебним за то већ приређеним т. зв. школама, гђе на резницама оставе по четири ока, остале пак дијелове одсијеку. Но овде није довољно само пазити на број очију, него такођер и на саму дуљину резница, које су усљед наједнаког размака очију, врло различите величине.

Лоза резница мора на свом дољњем крају оштро зарезана бити, а иза горњег ока нужно је још барем 5 см. дрвета оставити. По сто лоза свеже се заједно у један сноп, али тако, да им дољње резне плоче у једној равнини леже.

Пакрај различитих метода, да од једногодишње лозе више резница добијемо, имаде

Слика 4.

такођер и таква, гђе се једногодишња лоза положи т. ј. постане *положница* (в. сл. 4.), на којој се образује више у размјерној међусобној удаљености очију, а из ових избију већ будућег прољећа *нове лозе а а а а а а а а а а* (сл. 4.)

3. Каламлоза.

Или ми каламили зими или у прољеће то се увијек морамо побринути за добре и скорашње калам лозе; пушкови не смију бити

будни него т. зв. спавајући. Да имадемо у

Слика 5

прољеће скорашњих каламлоза, то их морамо

сјећи прије зиме, свезати у сноп и у подруму у пијесак загрнути.

Врло добро успијевају и они калами, који се тек у прољеће одсијекну. Осам дана прије каламљења ваља сноп у воду ставити и држати у истој све до самог рада.

Још прије самог каламљења, ваља се побринути, да су каламлозе добро одрезане и са доброг мјеста једнако дебеле. Близу једног ока одсијече се дољни крај калам — лозе, за тим испусте 2 ока, и онег одмах по врх горњег, горњи крај одсијече, као што се то види на сл. 5. На дољнем крају праве се резони по захтјевању дотичне методе каламљења.

Особиту пажњу ваља обратити, како избору врсти лоза за калам — лозу, тако и самом резу. О разним врстама лоза било је већ више пута у овом листу говора.

(Наставиће се.)

Нешто о босанским економским приликама.

Као прва и најглавнија грана пољопривреде у Босни без двојбе је *ратарство*, које се је овђе тек почело будити. Босанско ратарство заостало је далеко иза ратарства у сусједним му покрајинама, а томе су канда између многих других узрока, два најглавнија: *кметство и народно незнање*. Упитајте босанског ратара зашто не обрађују своју земљу како треба, тада ће вам он сувопарно одговорити: „нећу, да радим за бега“. Јест, тако он мисли, али криво мисли; јер не зна јадник, да с' тим пуно већу штету себи нанаша него иком другом; јер не зна, да му је туд и храна и обрања његова; јер не зна, да је ратарство и у овђе пољопривреда била, а и биће увијек подлога државног благостања и напретка. Али ни њему нису руке слободне, он оре, сије својим сјеменом, копа, обрађује и жање на беговој земљи, а од добивеног даде спахији трећи, а држави десети дијел. Кметство је

расширено по цијелој Босни, а највише пак по босанском Банату, плодној Посавини.

На слабо напредовање босанског ратарства рекли би, да више упливише друга тачка: народно незнање т. ј. нерационално обрађивање земље. Добар одговор ове тачке могао би крај прве (кметство) подићи Босну на високи степен благостања. У кратко, да рекнемо босанског ратара нема ко поучити, нема му ко живом ријечи протумачити жељу и услове рационалне економије; дочим је то у другим државама давно уведено. Код босанског ратара још и данас је у употреби стари врло примитивно конструирани дрвени плуг, чије је само цртало и лемеш од гвожђа; американски плуг је ријеткост. Па не само плуг него и остале ратарске справе мање су или више примитивне. У оваким приликама могла бир атару помоћи једино влада давајући сиромашнијим селима по коју добру ратар-

ску справу на послугу, или ти пак сами бегови.

У најновије вријеме сије се шећерна репа у велико у Посавини. Са више страна олакшано је сада босанском ратару, дијелом од владе, која од ове користне биљке неизискива десетине, а дијелом од бегова, од којих неки свој дјел неишћу; а крај тога свега довела је влада и једног њемачког баштована, који учи народ рационалном гајењу ове биљке. Овај производ купује у свом котару сваки котарски уред по текућој цијени, а тако исто и сјеме бесплатно дијели. Дакле веће олакшице није могуће захтјевати од владе, она је своје учинила а на ратару остаје, да ваљано само за своју корист ради. Влада је установила и посебне сушнице за шећерну репу у Добоју и Дервенти, а на Усори се прави фабрика шећера, која ће се у току ове године довршити. Конштантовано је да у босанској шећерној репи имаде 11—12 процента истоцљеног трекиног шећера (Rohrzucker). Споменута фабрика приређивати ће већином од босанских производа шећер.

скочило над ратарством, премда ни оно није како би крај истог труда могло бити. Исти велим за то што би се уваћањем добрих врста воћа, босанско воћарство далеко унаприједило. Туд вам се гаје већином дивље врсте као од јабука: петровка, ерчика, видовача, вечерњача, зеленика итд., а од крушака: видовка, кањушка, зимовача и врло добра сочна јерибасма. Трешње, вишње, ораси и мушмуле врло су добре. Босанске шљиве на свјетском су гласу, а до тога су дошле једино добрим методама сушења, па су се чак и сами францески трговци побојали босанске конкуренције. Стручњак францески Казвиљ — Лакон преустројио је старе босанске сушнице по француском систему, те дан данас има у Босни око 30 сушница по овом систему саграђених. Што се тиче каламљења воћака то се највише употребљује посве једноставна метода „на раскол“ и то одвише високо, а и на старим подлогама.

Колико се нако преко године попријечно воћа обере у појединим окружњима разјасниће нам следећа таблица:

У килама	О к р у ж њ е				
	Бањалучко	Тузланско	Травничко	Сарајевско	Бихаћко
шљива	162.100	80.100	150.600	60.000	140.460
јабука	20.600	125.350	60.000	66.890	55.600
крушака	48.400	15.400	40.350	20.950	42.600
трешања	25.200	52.300	17.200	1.780	—
бресака	625	5.650	51.800	—	6.320
туња	180	2.600	—	—	—
ораха	3.290	4.950	—	—	750
Свега	260.395	286.350	319.350	149.720	245.190

Чудиовато је да босански ратари 2—3 године оставе земљу под угар, па веле: „сустала је и земља, нека се одмори.“ И на тој земљи у току од 2—3 год. укоријени се коров, па га последије никад изкоријенити не море. Како то, тако и остављање многих земаља за чаире (ливаде, пашњаци) не може се ратару ни с' које стране опростити. — За чаире оставља се обично она земља, која за друге плодине није способна.

Као друга грана пољопривреде у Босни било би воћарство. Воћарство је далеко од-

Од јабука приређује се пекмез, а крушке се на сушницама суше. Од обадва споменута производа приређује се врло добра ракија крушковача и јабуковача. Осушене крушке долазе у трговину под именом „ошаф“, те су врло добре, а и на лијепој су цијени, која особито зими и рано с' прољећа поскочи. И у домазлуку се употребљује воће за приређивање различитих „слатка“ и иначе за зимњу оставу. Приређивање воћног пекмеза обавља се на доста примитиван начин. За сушење крушака употребљава се полу-дивља врста

карамут, којег је доста једном подкресати, а у јесен одрнути му земљу око стабла, па да обилан плод донесе. Но ипак изнад свега овога производ шљиве остаје још увијек главни ослонац многог босанског господара, којих имаде, да од ње саме живе.

У лијеванској ратарској штацији подигла је влада лијеп воћни расадник, чије се већ окаламњене младице дијели народу онога краја; тако исто ради и ратарска штација у Модричи.

Као трећа грана пољопривреде у Босни било би *сточарство*. Стока се гаји по цијелој Босни, и то говеда, коњи и овце, а у јужнијим предјелима и козе. Говеда и коњи добри су у Посавини, али овце канда не могу ради мочвара и влажних пашњака напредовати. Посавски коњи су мали снажни и истрајни. Један инглески писац заиста се је врло криво обавијестио о посавским и у опће о босанским коњима, када је рекао, да у Посавини живи нека животиња, која наличи на њиховог (инглеског) коња. Истина бог, он није видио посавског коња, али тек није се смио ни слијепо повести за оваковим кривим извјештајем.

Доста се босанске стокe изважа у Угарској, а прије и у Хрватску, но услед неке мале појаве говеђе болести у Босни забрани хрватско-славонска влада увоз босанске стокe у своје земље. Од стране пак угарске владе није се никад забрањивало уважати стоку у Угарској, као што је то и данас слободно.

Болест није никад продирала у унутрашњост земље него се је ограничавала само на неколицину посавских котара; у последње вријеме нестало је и у овим котарима сваког трага од болести. У сарајевској ждрјенчани гаје се врло лијепе и добре стране пасмине ждребаца, који се употребљавају за уважање добрих раса коња у Босни. У лјеванској и модричкој ратарској штацији гаје се лијепе стране пасмине стокe, што благотворно утиче на економске одношаје оних покрајина у којима се ове штације налазе.

Од свијух ових у кратко описаних грана пољопривреде, *виноградарство* је најслабије заступљено у Босни. То није може бити стало

до филоексере, пероноспоре, оидијума, блак — рота или других трених болести — као што је то у другим земљама — него то зависи једино од народа, који мало држи до велезнамените и благословене биљке винове лозе. Добре и веће винограде могао би што но се каже на прсте избројати; и оно што их има подигла је влада с' том намјером, да народу што више омили виноградарство. У Херцеговини је виноградарство на пуно већем степену него ли у Босни. У Босни и Херцеговини не плаћа се порез на грожђе.

Путујући јесенас из Брода за Сарајево упознах се случајно са учитељем воћарско — винодјелског завода у Марбургу (Штајерска), који се је упутио у Босну, да проучи виноградарске одношаје њезине. Путем, гђе год би угледао мој сапутник какав лијеп сунчан обронак — којих пуно у Босни имаде — уздахнуо би он, па рекао: „Ох, али не зна босански господар божији дар корисно употријебити, на пуно горој земљи и горем положају одгаји наш вриједни Штајерац по толико хектолитара доброг вина, а овђе ево без икакве користи стоји пусто земљиште“. А када га упитах шта мисли, како би се дало увести виноградарство у Босну, тада ми одговори: „Увести виноградарство у земљу чији становници мало или ни мало појма о виновој лози немају, заиста је тешка ствар, но настојањем вриједних учитеља, па макар то били и народни и помоћу земаљске управе, могао би се за неколико година лијеп успјех у Босни постићи; али без помоћи саме управе не би се дало тако лако изићи на крај“.

Херцеговина је како рекох у виноградарству надмашила Босну, те су херцеговачка вина на трјестанској посљедњој изложби била и одликована. Ево шта вели њемачки припознати економски писац Едмундо Мах о тадањем херцеговачком вину: „Данашњу трјестанску изложбу кити између осталих вина и вино окупиране Херцеговине, те су дећу по овом производу можемо још пуно нешто од ове земље очекивати“. И заиста учени Мах ни слова није криво рекао, јер се херцеговачко вино уздиже за кратко вријеме на степен, свјетског вино, а хемичар и про-

фесор на кластернајбуршком воћарско — винодјелском заводу Др. Резлер растави прије неког времена херцеговачко, односно мостарско вино (из подрума г. Иванишевића) те га успореди са првим францеским винима.

Пчеларство се мало по мало развија и богу фала напредује; кошнице су старе и сламне, а имаде и ђерзонки. Мед је врло добар премда није чисте боје. Босански мед био је и на изложбама; тако је бродски на-

челник добио за свој мед на осјечкој изложби медаљу. Он је први (по вјери је мухамеданац) увео у Посавини кошнице ђерзона система и у опће пуно труда улаже на овај корисни божији мали створ.

Ето то би биле у кратким потезима оцртане главније гране босанске пољопривреде, а кад се побољшају, што на скоро мора бити, тада ћемо их на шире описати.

Љубомир Стјепановић.

Л и с т а к.

БОЖИЋНА МОЛИТВА.

Добро дошао, Исусе спасе наш!

А где, ту си, мали Исусе; једва нам опет дође на земљу после дугих жалосних дана.

Ја те ишчекивах и радовах се доласку твојему као мало дете; та и ја сам дете, што има седе власе.

По шушњу ових гранчица осећам, да си ту; од слатког, топлог даха твојег повија се пламен свећица на светом дрвету божињем.

Ја бих те радо притиснуо на срце своје, ама се бојим, да жестоко угљевље страсти људске не опрљи увојака твојих. Јер си ти свикао на благо дихање вечитога премалећа; код твоје куће, божји сине, мора да је рајска дивота!

Често ми се кроз пирукање ветрића причува тихо звоњење и као неки гласови и поздравни од горе.

Тада ме обузме силна чежња за оним горе завичајем, те као залутало дете у ноћи вичем и дозивљем и тражим пут, што води у небеске дворе.

Де причај, благовесниче небески, како отац господињи бог?

Страх ме, да није заборавио на нас; јер као што сунце јарко помрча, кад вихор удари тако ишчезава са лица земљина све, што је божанског порекла.

Да нас још ти, слатки и свети Исусе од времена на време не обиђеш, сасвим би зарасла путања, што води од земље к небу.

Горим од жеље, да чујем, шта раде

наши мили и драги, што нас оставише, тамо горе у царству вечите љубави.

Моја стара мајка мора да се већ одавно догегала тамо до вас на својим штакама.

Истина да је скоро обневидила, но опет — знам — није помела пута.

Како она? Е да ли још увек пева своје веселе песме, којима смо се ми толико пута слатко и од срца насмејали.

Још нешто да те запитам: има ли тамо код вас који болесник?

Кад не би ова старица имала кога да двори, да за кога пребди ноћи и гладује откидајући од својих уста, онда се неби осећала срећном.

Реци јој, какву златну унучад има овде на земљи; ето их, сине божји, где радосно скакућу око твојег блиставог дрвета. И не заборави рећи матери, да је сви поздрављамо.

Још ћеш, небеско дете, видети једну женску, младу као мај, а љупку као анђео; нећеш веровати, да је она земаљски створ.

Наћи ћеш је у колу најправеднијих и најблаженијих, међу онима, који сласт нахођаху у трпењу и жртвовању себе за друге.

Ти се смешкаш, Исусе мали, валда си је виђао, где лебди у белој миртом некићеној хаљини.

Лице још нежно као цветак трешњин — јест' то је она! — а очи кротке и пуне израза — у њима се јамачно још огледају војно и деца њезина?

Је ли, сама шеће по рајском врту и изгледа некога?

Она ће тек тада бити потпуно блажена, кад деца и муж њезин буду уз њу.

Распитиваће се у тебе ова жена, кад се будеш бојже дете, врнуо на небо, шта — сирочад, кад је дрво божићно унето у кућу.

Реци јој, како брзо процвате у млађаним душама рано увела радост овога света.

И реци јој по сто пута хвала у моје име на деци, коју ми роди, јер у њима нађох мелем срцу и блаженство.

А не реци, затаји, гласнице љубави да још једнако плачем и тужим.

Од Розегера.

— н. Г.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Као што до сад уређивасмо овај лист, тако мислимо и идућом годином. На првом месту на изменце са досадањом заступљеном рубриком доносићемо *ликове* наших и страних писаца и рационалних економа из свију економских огранака са њиховим описом живота и рада, поглавито на овој струци. Према томе мислимо за идућу годину изнети шест ликова из српског света а шест из страног, свега дванајст. А ако да преблагИ Бог живота и нами и листу нам, ми ћемо ту работу у тој, а можда и у већој мери продужити идућих година, тако да ће „Домаћи Лист“ гледе ликова и описа живота и рада ових заслужних мужева на свима економским пољима бити пантеон економских заслужних мужева, у коме би сваки заслужан муж ове струке достојно место заузео. Ми се и у овим приликама према губеру морамо пружати, за то нек нам се не упише у грех што ћемо прво износити ликове већ нами познате, из других књига или часописа.

Друга би измена и допуна била та, коју мислимо увести, да ћемо у *листку* наизменце са приповеткама доносити опширан опис биља и животиња са чијим представницима смо упућени да у неповредној близини живимо.

Иначе ће се све струке продужити, и износити у њима оно, о чему још говора није било, или ако је и било, оно ће се новим чланцима попуњавати и према

развитку саме науке поправљати и дотеривати.

Све што год се буде износило, износиће се по већ сад углављеном плану, кога у договору са нашим главним сарадницима учинисмо. А то тим пре можемо извести, јер са радошћу спомињемо да смо ваљане и вредне и старије и млађе снаге придобили за главне сараднике нашег листа, који се из чистог родољубља примише сарадње.

У колико би нас досадањи наши предплатници на и остали народ својом предплатом потпомогао, у толико би сам народ потпомагали, за то и молимо да се наш лист од досадањих пријатеља његових што више у кругу наших сународника препоручи и на претплату позове.

Претплатна је цена на годину дана 2 фор.

„Домаћег Листа“ од I. и II. године имамо још брошираних ехемплага које по редовној цени од 2 фор. за сваку свеску продајемо. Од III. године фали нам 2. 3. 4. и 5. број, ко има те бројеве нек нам пошље, добиће „Домаћи Лист“ идуће године за друго по године бесплатно.

Скупљачима за цет скупљених претплатника за целу годину уступамо шести бесплатно.

У Сомбору 11. јан. 1893.

Уредништво и администрација
„ДОМАЋЕГ ЛИСТА“
 Zombor (Bácsm.)